

Udskriftsdato: 21. december 2025

ISP nr 2004.671 (Gældende)

Besøg på kvindeafdelingen i Anstalten ved Herstedvester

Ministerium: Folketinget

Opfølgning / Opfølgning til

LOV nr 473 af 12/06/1996 18

Besøg på kvindeafdelingen i Anstalten ved Herstedvester

Resumé

Den 26. oktober 2004 aflagde inspektionschefen og medarbejdere fra inspektionsafdelingen på ombudsmandens vegne et besøg i Anstalten ved Herstedvesters kvindeafdeling. Formålet med besøget var først og fremmest at undersøge hvordan dagligdagen forløber for de kvindelige indsatte, herunder modtage orientering om forholdet mellem de mandlige og de kvindelige indsatte og de kvindelige indsattes mulighed for – såfremt det ønskes – at afsone uden kontakt til de mandlige indsatte.

Besøget gav blandt andet anledning til at bemærke at det principielt er et problem at kvindelige indsatte afsoner i samme anstalt som nogle af landets mest belastede sexkriminelle. Det måtte imidlertid lægges til grund at der ikke (på det tidspunkt) var mulighed for at indrette en separat kvindeafdeling i andre lokaliteter. Det blev samtidigt noteret at en fuldstændig adskillelse af de mandlige og de kvindelige indsatte i anstalten vil begrænse de kvindelige indsattes arbejds- og fritidsmuligheder. Det blev på denne baggrund blandt andet udtalt at de kvindelige indsatte der ikke ønsker (for meget) fællesskab med de mandlige indsatte, bør have samme adgang til fritidsaktiviteter som de øvrige indsatte i anstalten.

Under en efterfølgende inspektion af Anstalten ved Herstedvester i februar 2005 modtog inspektionschefen oplysning om at det gårdtursareal der alene er forbeholdt de kvindelige indsatte som ønsker separat gårdtur, var blevet flyttet til et mindre areal end det der blev besigtiget under besøget i efteråret 2004. Dette medførte i brev af 23. februar 2005 en kritik af forholdene vedrørende de kvindelige indsattes separate gårdtursareal og en henstilling til anstalten om at ændre herpå.

Efter at Anstalten ved Herstedvester og Direktoratet for Kriminalforsorgen havde afgivet udtalelser afgav inspektionschefen på ombudsmandens vegne et opfølgningsbrev af 15. august 2005 til anstalten og direktoratet.

Også på grundlag af de oplysninger der var fremkommet ved udtalelserne, var etablering af en separat kvindeafdeling ikke blot, som anstalten og direktoratet havde anført, en optimal løsning, men også en nødvendig løsning i hvert fald på længere sigt. Inspektionschefen anmodede på ombudsmandens vegne Direktoratet for Kriminalforsorgen om at oplyse om direktoratet havde overvejet eller var indstillet på at overveje at søge tilvejebragt midler der muliggjorde etablering af en separat kvindeafdeling.

(J.nr. 2004-3309-628).

I brev af 28. januar 2005 skrev inspektionschefen sådan til Anstalten ved Herstedvester på vegne af ombudsmanden:

”Vedrørende besøg den 26. oktober og 5. november 2004 i kvindeafdelingen

Den 26. oktober og 5. november 2004 aflagde jeg og to medarbejdere ved inspektionsafdelingen besøg i Anstalten ved Herstedvesters kvindeafdeling. Mit formål med besøget var først og fremmest at undersøge hvordan dagligdagen forløber for de kvindelige indsatte, herunder modtage orientering om forholdet mellem de mandlige og de kvindelige indsatte og de kvindelige indsattes mulighed for – såfremt det ønskes – at afsone uden kontakt til de mandlige indsatte. Besøget fandt sted i fortsættelse af inspektionen af afdelingen den 13. og 16. december 1996 og som opfølgning på den sag om kvindeafdelingen som blev rejst efter inspektionen (mit j.nr. 2000-1322-625). Der var ikke tale om en egentlig inspektion.

Under besøget den 26. oktober 2004 havde jeg en indledende samtale med vicefængselsinspektøren og (en del af) anstaltens øvrige personale som arbejder på kvindeafdelingen og/eller med de indsatte på

afdelingen. Efter den indledende samtale blev jeg og mine medarbejdere vist rundt på kvindeafdelingen (som består af afdeling R og afdeling S). Efter rundvisningen havde jeg en fællessamtale med to kvinder fra afdeling R og en fællessamtale med fem kvinder fra afdeling S samt en række samtaler med enkelte kvinder fra kvindeafdelingen om såvel generelle som private spørgsmål/sager. Den 5. november 2004 havde jeg en afsluttende samtale med fængselsinspektøren og vicefængselsinspektøren. I den forbindelse besigtigede jeg de kvindelige indsatte separate gårdtursareal.

Kvindeafdelingen består som nævnt af afdeling R og afdeling S med henholdsvis seks og otte pladser. Der var på tidspunktet for besøget den 26. oktober 2004 ni kvindelige indsatte i anstalten, hvoraf otte var indsat i afdeling R og afdeling S og en i en anden afdeling (frivilligt).

Som det er anstalten bekendt, har de kvinder som jeg havde samtale med, modtaget særskilt svar den 22. november 2004. Blandt de emner som de kvindelige indsatte bragte op under fællessamtalerne, er emner som er identiske med eller som vedrører de generelle forhold for de kvindelige indsatte i anstalten, og disse emner indgår i denne rapport. Som det blandt andet fremgår af mit brev af 22. november 2004 til de kvindelige indsatte i afdeling S, forstod jeg samtalen den 26. oktober 2004 med dem således at de ville sende mig et brev indeholdende en beskrivelse af deres dagligdag i anstalten og navnlig forholdet mellem de mandlige og de kvindelige indsatte, herunder en nærmere beskrivelse af det pres som nogle af de kvindelige indsatte i anstalten føler at de udsættes for fra de mandlige indsatte. Jeg har ikke efterfølgende modtaget et sådant brev fra de kvindelige indsatte i afdeling S. Spørgsmålet om forholdet mellem de kvindelige og mandlige indsatte i anstalten er herefter behandlet på grundlag af de oplysninger som fremkom under mine besøg i anstalten, og de oplysninger som fremgår af den ovennævnte inspektionssag og den ligeledes nævnte opfølgningssag.

1. Vedligeholdelsesstandard mv.

Under min rundgang i afdeling R og afdeling S besigtigede jeg fællesskabslokaler/-områder og nogle af cellerne efter mit valg.

Foruden cellerne, som alle er enkeltmandsceller, er der på hver af afdelingerne bl.a. fælles køkken og stue og et gangareal hvor der er bordtennisbord, kondicykel og en del grønne planter og anden udsmykning.

1.1. Cellerne

Jeg besigtigede en af de tomme celler i afdeling R – celle 8. Cellen trængte til at blive grundigt rengjort og malet. Ifølge anstaltens oplysninger havde cellen ikke været beboet i en periode.

Under min afsluttende samtale med ledelsen spurgte jeg om der fandtes en plan for istandsættelse af denne og de øvrige celler. Ledelsen oplyste at der findes en vedligeholdelsesplan, men at anstaltens malerhold i hvert fald til udgangen af 2004 var bundet af arbejdet med istandsættelse af grønlænderafdelingen (afdeling K og afdeling L). Ledelsen oplyste videre at det kan være et problem at finde indsatte som har lyst til at være på malerholdet, og som egner sig til det. Ledelsen tilbød at sende mig et eksemplar af vedligeholdelsesplanen.

En af de indsatte i kvindeafdelingen havde over for mig fremført et ønske om at få mulighed for at male sin egen celle. Jeg spurgte ledelsen om de indsatte i kvindeafdelingen har mulighed for at male deres egne celler hvis de ønsker det. Ledelsen oplyste at malerholdet forestår alt malerarbejde i anstaltens afdelinger, men at kvinderne har mulighed for at ansøge om ansættelse på malerholdet – eventuelt for en periode – hvis de har lyst til at deltage i den malermæssige vedligeholdelse.

For så vidt angik den tomme celle oplyste ledelsen at cellen formentlig ville blive grundigt rengjort af gangmanden inden en ny indsat flyttede ind.

Jeg beder om at modtage et eksemplar af vedligeholdelsesplanen.

Det ville efter min opfattelse være hensigtsmæssigt at den nævnte tomme celle – ud over at den undergives en grundig rengøring – bliver malet inden en ny indsat flytter ind. Jeg henviser til at cellen

efter det oplyste havde stået tom i en periode. Efter min opfattelse vil dette også gælde andre celler med samme standard der i en periode står ubeboet.

Jeg beder anstalten om at oplyse om muligheden for at celler i kvindeafdelingen som for en periode er tomme, og som trænger til istandsættelse, kan blive malet mv.

Under henvisning til det oplyste om at de kvinder der ønsker at male i afdelingen (og eigner sig til at være beskæftiget hermed), kan ansøge om ansættelse på malerholdet, foretager jeg ikke mere specielt vedrørende dette.

1.2. Fællesområder

Jeg besigtigede afdelingens fællesområder som forekommer rummelige. Lokaler og inventar er generelt pænt vedligeholdt.

Der er to toiletter og et baderum i afdeling R og tilsvarende i afdeling S. Det ene toilet i hver afdeling anvendes af personalet. På tidspunktet for besøget var baderummet i afdeling R ikke i brug.

Under min afsluttende samtale med ledelsen anførte jeg at der nogle steder trængte til grundigere rengøring eller opfriskning af maling. Dette gjaldt især gangarealet i afdeling R hvor det var min opfattelse at en generel oprydning var tiltrængt.

Jeg anførte endvidere at køkkenet i afdeling R trængte til renovering. Ledelsen oplyste at der er lagt en plan for renovering af køkkener mv.

Jeg bad oplyst hvorfor baderummet i afdeling R ikke var i brug. Ledelsen oplyste at der havde været problemer med skimmelsvamp eller lignende i rummet som derfor skulle renoveres.

Jeg går ud fra at (også) de fællesområder der trænger til istandsættelse, indgår i den ovenfor omtalte vedligeholdelsesplan. Hvis dette ikke er tilfældet, beder jeg anstalten om at overveje at lade istandsættelse af disse, herunder blandt andet gangarealet i afdeling R, indgå i planen.

Jeg anførte at opholdsrummene ikke indbød til hygge. Ledelsen bemærkede hertil at opholdsrummene sjældent benyttes af de indsatte som foretrækker at være sammen i mindre grupper på værelserne, blandt andet på grund af konflikter blandt de kvindelige indsatte indbyrdes.

Den sjældne anvendelse af opholdsrummene kan også have sammenhæng med indretningen af rummene. Jeg anmoder anstalten om at overveje at tage initiativ til at drøfte spørgsmålet om anvendelse af opholdsrummene med de kvindelige indsatte, herunder de indsatte eventuelle ønsker til en forbedring af opholdsrummene. Jeg beder om oplysning om resultatet af anstaltens overvejelser.

Både ved indgangen til kvindeafdelingen og i afdeling R og S hang der på tidspunktet for besøget opslag flere steder med oplysning om hvor skjolde og hjelme opbevares i kvindeafdelingen.

Under den afsluttende samtale med ledelsen påpegede jeg at sedlerne – medmindre de tjener et helt nødvendigt behov – bør fjernes idet de virker provokerende. Ledelsen oplyste at man vil overveje at flytte skjoldene mv.

Jeg beder anstalten om at oplyse hvad overvejelserne herom har givet anledning til. Jeg gør i den forbindelse opmærksom på at jeg ikke har bemærkninger til at selve skjolde- og hjelmdepotet findes i kvindeafdelingen.

Jeg besigtigede endvidere det udendørsareal som benyttes til kvindernes separate gårdtur. Der er tale om en grøn plæne hvor der er etableret et lille anlæg med blomsterbede, et bassin og bænke. På tidspunktet for mit besøg var der 2-3 indsatte som havde separat gårdtur på arealet.

2. Rensevæske

Under rundgangen i kvindeafdelingen konstaterede jeg at der ikke var adgang til rensesvæske i toilet- og baderummene, og at der ikke fandtes en vejledning i brugen heraf.

Ledelsen oplyste at renevæske fås gennem anstaltens sygepleje, og at der er sygeplejersker til stede i anstalten hver dag. Ledelsen oplyste i den forbindelse at ordningen er godkendt af direktoratet. Ledelsen oplyste desuden at der i regelsamlingen vil blive tilføjet en vejledning i brugen af renevæske.

Som jeg også tilkendegav under besøget, er det ikke tilstrækkeligt at der i regelsamlingen findes en vejledning i brugen af renevæske. Idet jeg går ud fra at sygeplejen ved udlevering af renevæske i tilknytning hertil ligeledes udleverer en vejledning i brugen af renevæsken, foretager jeg ikke mere vedrørende dette.

3. Forholdet mellem de kvindelige og mandlige indsatte

Under besøget i anstalten blev spørgsmålet om forholdet mellem de kvindelige og de mandlige indsatte drøftet – både med ledelsen og med de kvindelige indsatte.

Drøftelsen skete blandt andet på baggrund af en henvendelse af 30. august 2004 fra de kvindelige indsatte i afdeling S til blandt andre Direktoratet for Kriminalforsorgen, Folketingets Retsudvalg og Folketingets Ombudsmand. I denne henvendelse fremkom de kvindelige indsatte i afdeling S med forskellige ønsker med henblik på forbedring af deres afsoningsforhold. Henvendelsen indeholdt ligeledes enkelte bemærkninger om de problemer som de kvindelige indsatte har med de mandlige indsatte – blandt andet i forbindelse med gårdtur og kondi.

Den 29. september 2004 besvarede Direktoratet for Kriminalforsorgen henvendelsen fra de kvindelige indsatte i afdeling S. Brevet er omtalt under pkt. 4, 5 og 6.

Spørgsmålet om forholdet mellem kvindelige og mandlige indsatte blev første gang rejst under ombudsmandens tidligere inspektion af anstalten den 13. og 16. december 1996. I ombudsmandens endelige rapport af 13. maj 1997 om inspektionen er blandt andet anført følgende:

”Spørgsmålet vedrørende pladsproblemer for kvinder gav ledelsen anledning til at omtale problemet med at have kvindelige indsatte blandt de mandlige indsatte, hvoraf en betydelig del er dømt for seksualkriminalitet. Det blev således nævnt at nogle af de sexkriminelle mænd i anstalten hellere vil have mulighed for at være sammen med en indsat kvinde end lade sig behandle med kønsdriftshæmmende medicin. Dette vanskeliggør i nogen grad behandlingen af disse mænd. Specielt for så vidt angår de mænd der er gift med en af de kvindelige indsatte, er det problematisk at få dem til at indgå i en behandling med kønsdriftshæmmende medicin.

Ledelsen udtalte som sin opfattelse at de kvindelige indsatte ved ankomsten til anstalten bliver presset – af de mandlige indsatte – til at gifte sig med ’en stærk mandlig indsat’. Kvinderne kan ellers ikke være i fred i anstalten. Det blev oplyst at de indsatte som begrundelse for indgåelsen af ægteskab anfører muligheden for at kunne besøge hinanden, efter at den ene er løsladt.

...

Det er klart utilfredsstillende, at psykisk syge kvinder tvangsmæssigt anbringes i en situation, hvor de føler sig presset til at indgå ægteskab med en mandlig indsat – eventuelt en indsat der er dømt for en meget alvorlig og farlig sexkriminell handling.

Det er kriminalforsorgens opgave at sørge for, at dømte kvinder der måtte have brug for psykiatrisk/psykologisk behandling, får tilbudt sådan hjælp i en anstalt, hvor der ikke er risiko for at de udsættes for et pres til at indgå ægteskab med en mand der er dømt for en alvorlig sexkriminell handling. Det bør ske uden at dette medfører nogen forringelse af de indsatte kvinders beskæftigelses- og uddannelsesmuligheder.

Hvilken løsning der bør bringes i anvendelse for at tilvejebringe sådanne forhold finder jeg ikke at burde udtale mig om.

Jeg henstiller til Direktoratet for Kriminalforsorgen at den snarest muligt finder en løsning på det omtalte problem, og jeg udbeder mig underretning om hver der videre sker i sagen.”

I notater af 2. juli og 29. august 1997 beskrev direktoratet mulighederne for placering og indretning af afsoningspladser hvor kvinder med behov for psykiatrisk/psykologisk behandling kan tilbydes at afsone uden risiko for at blive presset til indgåelse af ægteskab med en mandlig indsat. Resultatet af direktoratets overvejelser blev at pladserne måtte placeres i anstalten. I direktoratets notat af 29. august 1997 er bl.a. følgende anført:

”...

Anstalten foreslår, at afdelingen indrettes med to helt selvstændige afdelinger med henholdsvis 6 og 8 pladser og helt uden fællesskab afdelingerne imellem. Dette vil muliggøre en fleksibel udnyttelse af pladserne med mulighed for at overflytte kvindelige indsatte i tilfælde af indbyrdes konflikter.

På kvindeafdelingen foreslås etableret et montageværksted samt et undervisningslokale, hvor anstaltens skole kan tilbyde undervisning, herunder edb-undervisning. Endvidere foreslås indrettet hobbyværksteder til fritidsaktiviteter, såsom husflidarbejde, konditræning og diverse spil. Der foreslås reserveret et særligt gårdtursareal for de kvindelige indsatte, der ikke ønsker fællesskab med de mandlige indsatte.

...

Direktoratet skal foreslå, at den skitserede kvindeafdeling etableres snarest muligt, og at erfaringerne med afdelingen følges nøje og evalueres efter en periode på 1 år med henblik på stillingtagen til, om ordningen kan anbefales på længere sigt.

...”

Direktoratet oplyste i brev af 27. oktober 1998 hertil at der i anstalten var indrettet en afdeling med tilfredsstillende beskæftigelses- og fritidsmuligheder hvor det ville være muligt for kvinder at afsone uden fællesskab med mænd. Direktoratet oplyste videre at åbningen af afdelingen, der havde afventet bygningsmæssige foranstaltninger, forventedes at kunne ske den 1. november 1998.

I opfølgingsrapport af 21. maj 1999 om inspektionen af Anstalten ved Herstedvester er der anført følgende:

”...

Idet jeg går ud fra at afdelingen nu er åbnet, tager jeg det oplyste til efterretning. Jeg beder om at blive underrettet om resultatet af den evaluering der efter notatet af 29. august 1997 vil blive foretaget af afdelingen efter et år.

...”

I opfølgingsrapport af 19. april 2000 om inspektionen af anstalten meddelte ombudsmanden at spørgsmålet om de kvindelige indsatte i anstalten blev udskilt til en særskilt sag som blev rejst efter bestemmelsen i ombudsmandslovens § 17, stk. 1.

I denne (særskilte) sag bad ombudsmanden den 27. april 2000 om at modtage en evaluering af 22. november 1999 fra anstalten og oplysning om hvorledes situationen var i kvindeafdelingen pr. 1. april 2000 med hensyn til det samlede belæg i kvindeafdelingen, antallet af kvinder som havde internt besøg med en mandlig indsat, antallet af kvinder var gift med en mandlig indsat, og hvorvidt ægteskabet var indgået i anstalten.

I skrivelse af 7. juli 2000 meddelte direktoratet blandt andet følgende:

”...

Det skal bemærkes, at direktoratet i forbindelse med ombudsmandens henstilling i inspektionsrapporten fra maj 1997 var opmærksom på, at henstillingen pegede imod en løsning, hvor kvinderne blev placeret et andet sted end i Anstalten ved Herstedvester. Direktoratet arbejdede således primært hen imod en sådan løsning, men det var ikke muligt at pege på en alternativ placering, som fandtes forsvarlig. Dette blev meddelt ombudsmanden ved skrivelse af 27. oktober 1998.

Kvindeafdelingen i anstalten blev imidlertid indrettet, så de kvinder, der ønsker det, kan afsone uden fællesskab med mænd. Direktoratet fandt, at denne løsning imødekom 'i hvert fald i et vist omfang ombudsmandens kritik af, at psykisk syge kvinder tvangsmæssigt anbringes i en situation, hvor de føler sig presset til at indgå ægteskab med en mandlig indsat – eventuelt en indsat, der er dømt for en meget alvorlig og sex-kriminel handling.'

Som det fremgår af anstaltens skrivelse af 22. november 1999 til direktoratet konkluderer anstalten og afdelingen efter afholdelse af mødet den 17. november 1999 med afdelingens personale m.fl., at man (samlet set) er enige i den vurdering, at der ikke er væsentlige indvendinger imod, at kvindeafdelingen fortsætter som hidtil.

..."

Efter anmodning af 12. juli 2000 modtog ombudsmanden herefter den 2. august 2000 yderligere materiale til brug for en nærmere vurdering af sagen.

I et brev af 4. oktober 2000 skrev ombudsmanden herefter følgende:

"For mig foreligger spørgsmålet om jeg efter inspektionen i 1996 og de oplysninger som jeg nu har modtaget, kan tage til efterretning at Direktoratet for Kriminalforsorgen har truffet en beslutning om at permanentgøre afdelingen. Ved min stillingtagen må jeg lægge til grund

at afdelingen nu består af to særskilte afdelinger med plads til henholdsvis seks og otte kvindelige indsatte,

at der i afdelingen tilbydes beskæftigelse, fritidsaktiviteter, undervisning og ophold i det fri afsondret fra de mandlige indsatte,

at ingen kvindelige indsatte siden etableringen af afdelingen den 1. november 1998 har benyttet sig af muligheden for at udstå straffen afsondret fra de mandlige indsatte,

at der i forhold til det som jeg konstaterede ved inspektionen i 1996, ikke er sket ændringer med hensyn til de kvindelige indsatte interne besøg af mandlige indsatte,

at talsmændene for de kvindelige indsatte (den ene talsmand er den ovenfor omtalte indsatte der har internt besøg med en anden indsat end den indsatte som hun indgik ægteskab med i anstalten, og som hun stadig er gift med – den anden talsmand har ikke internt besøg) ved evalueringen af ordningen har udtalt

at det er et pres for de kvindelige indsatte at være "fri på markedet",

at der er "mange øjne på" de kvindelige indsatte,

at der til tider er et stærkt psykisk pres for at komme i kontakt med de kvindelige indsatte,

at de kvindelige indsatte skal passe på for ikke at virke indladende, og

at det er urimeligt at kvindelige indsatte er nødt til at være i en anstalt sammen med sexkriminelle og grove voldsmænd, og

at afdelingen erkender at det er problematisk at de kvindelige indsatte skal afsone i samme anstalt som bl.a. landets mest belastede sexkriminelle.

I forbindelse med den gennemførte evaluering af ordningen er der ikke afgivet en lægefaglig vurdering af den nuværende situation fra Anstalten ved Herstedvester. Jeg sigter til en vurdering af både de kvindelige indsatte forhold og behandlingsmulighederne for de mandlige indsatte som har interne besøg med de kvindelige indsatte, jf. udtalelsen fra marts måned 1996 fra overlæge (...) ...

Til brug for min stillingtagen i sagen anmoder jeg om at der indhentes en sådan udtalelse."

Efter at have modtaget en fornyet udtalelse af 29. januar 2001 fra direktoratet vedlagt en lægefaglig udtalelse fra anstalten samt anstaltens evaluering af kvindeafdelingen af 15. november 2000 meddelte ombudsmanden følgende:

"Under henvisning til det oplyste, navnlig

om antallet af kvinder der har tilladelse til internt besøg af en mandlig indsat,
om at det ikke er personalets indtryk at de kvindelige indsatte bliver presset til internt besøg eller pardannelse med mandlige indsatte, og
om at det er afdelingens konklusion at året (1999-2000) er gået godt – især på grund af en tværfaglig indsats,
foretager jeg mig ikke mere.

Jeg har noteret mig at direktoratet fortsat vil følge afdelingerne via årlige indberetninger fra anstalten, og at direktoratet forudsætter at anstalten underretter direktoratet såfremt der sker ændringer i forholdene på afdelingerne.”

Ombudsmanden har efterfølgende fra direktoratet i denne sag modtaget underretning om den årlige indberetning fra Anstalten ved Herstedvester vedrørende kvindeafdelingen.

Senest den 6. maj 2004 modtog ombudsmanden underretning fra direktoratet om den årlige indberetning fra anstalten. Af anstaltens indberetning af 7. april 2004 fremgår blandt andet følgende:

”Konkluderende kan der peges på, at indeværende periode er forløbet godt og relativt problemfrit, til trods for den manglende terapeutiske bistand, der har været på afdelingerne. Der har været få disciplinærsager, men derimod har afdelingerne været præget af en del interne sociale konflikter og intriger – dog ikke mere end tidligere. ...

En enkelt kvindelig indsat har oplevet sig truet af en mandlig indsat, og har derfor valgt at benytte sig af muligheden for separat gårdtur. Generelt udtrykker talsmændene en holdning om, at det for de fleste ikke har implikationer for deres færden og trivsel i anstalten, at der afsones med mandlige indsatte.

Der er fortsat enighed om, at årsagen til det gode resultat med kvindelige indsatte på Anstalten ved Herstedvester i høj grad skal tilskrives en god tværfaglig indsats i det daglige arbejde med de kvindelige indsatte. Vurderingen er derfor konklusivt, at der ikke er væsentlige indvendinger mod, at kvindeafdelingen fortsætter som hidtil under den helt nødvendige forudsætning af en god personalemæssig dækning både med hensyn til fængselsfunktionærer, behandlere og socialrådgivere.

Trods den forholdsvist velfungerende kvindeafdeling, er det dog stadig den overordnede opfattelse, at det principielt er problematisk, at disse kvindelige indsatte afsoner i samme anstalt som nogle af landets mest belastede sexkriminelle.”

På baggrund heraf skrev ombudsmanden den 18. maj 2004 blandt andet følgende til direktoratet:

”Jeg går ud fra at Anstalten ved Herstedvester og Direktoratet for Kriminalforsorgen fortsat vil være opmærksomme på under hvilke forhold de kvindelige indsatte udstår deres straf, herunder navnlig forholdene i forbindelse med kvindernes interne besøg af medindsatte. Hvis der sker væsentlige ændringer i forhold til det der er beskrevet i de seneste års indberetninger, anmoder jeg om at blive orienteret.

I øvrigt anser jeg sagen for afsluttet for mit vedkommende.”

Det billede der tegner sig på baggrund af de oplysninger der fremkom under mine samtaler med de kvindelige indsatte i anstalten om forholdet til de mandlige indsatte, svarer ikke helt til det billede der afspejler sig i den seneste indberetning som embedet har modtaget fra anstalten via direktoratet, jf. ovenfor.

Under mine samtaler med flere af de kvindelige indsatte i anstalten fremkom der således oplysninger om at de kvindelige indsatte har vanskeligt ved at være i fred for de mandlige indsatte, og at de kvindelige indsatte ofte bliver tiltalt eller antastet på en upassende måde af de mandlige indsatte – blandt andet i form af sjofle bemærkninger under gårdtur og under gudstjenester. Selv for de kvinder som har en kæreste eller ægtefælle i anstalten (eller udenfor), er det i nogle tilfælde ikke muligt at være i fred. Det blev ligeledes oplyst at flere af de kvindelige indsatte ikke oplyser personalet om eventuelle antastelser

– blandt andet af frygt for repressalier fra de mandlige indsatte side. De kvindelige indsatte i afdeling S anførte at de hele tiden skal være på vagt i forhold til de mandlige indsatte.

Om den årlige indberetning fra anstalten til direktoratet oplyste de kvindelige indsatte i afdeling S endvidere at de ikke følte at de var blevet inddraget ved udarbejdelsen af denne idet afdelingsgangmanden ikke var blevet varslet om mødet den 22. marts 2004 vedrørende evaluering af kvindeafdelingen i anstalten. De kvindelige indsatte i afdelingen havde således ikke mulighed for forinden mødet at forberede sig og drøfte situationen indbyrdes. Det blev tilføjet at kvinderne ikke mener at indberetningerne er dækkende for de reelle forhold.

Enkelte af de kvindelige indsatte gav udtryk for at de ikke anser det for et problem at afsone sammen med mandlige indsatte.

Ledelsen gentog under besøget anstaltens overordnede opfattelse om at det principielt er problematisk at kvindelige indsatte afsoner i samme anstalt som nogle af landets mest belastede sexkriminelle.

For så vidt angår en fuldstændig fysisk adskillelse af de mandlige og kvindelige indsatte i anstalten anførte ledelsen at en sådan blandt andet vil begrænse de kvindelige indsatte arbejds- og fritidsmuligheder hvilket ikke er ønskeligt.

Ledelsen anførte desuden at det ikke alene er de kvindelige indsatte der i et eller andet omfang er påvirket af konstruktionen – det gælder også de mandlige indsatte. Det er således blandt andet (fortsat) et problem for så vidt angår den behandlingsmæssige indsats i forhold til nogle af de mandlige indsatte idet de ikke ønsker at indgå i en behandling med kønsdriftdæmpende medicin.

Vedrørende muligheden for at forberede sig til mødet om evaluering af kvindeafdelingen oplyste ledelsen at personalet normalt orienterer de indsatte om at der skal afholdes møde. Jeg tilkendegav i den forbindelse at det er vigtigt at de kvindelige indsatte bliver orienteret om mødet i god tid inden det finder sted, og dermed har mulighed for at forberede sig og drøfte situationen indbyrdes med henblik på nærmere afklaring af eventuelle problemstillinger mv. der ønskes fremlagt på mødet.

Jeg bemærker først at jeg er enig med anstaltens ledelse i at det principielt er problematisk at kvindelige indsatte afsoner i samme anstalt som nogle af landets mest belastede sexkriminelle.

Jeg har imidlertid ved de fornyede overvejelser vedrørende spørgsmålet om forholdene for de kvindelige indsatte i anstalten, herunder forholdet mellem de kvindelige og mandlige indsatte, måttet lægge til grund at der ikke (på nuværende tidspunkt) er mulighed for at indrette en separat kvindeafdeling i andre lokaliteter f.eks. i nærheden af anstalten.

Jeg har desuden noteret mig det oplyste om at en fuldstændig adskillelse af de mandlige og de kvindelige indsatte i anstalten vil begrænse de kvindelige indsatte arbejds- og fritidsmuligheder.

Endelig har jeg noteret mig at der blandt de kvindelige indsatte er nogle der ikke oplever det at afsone sammen med de mandlige indsatte som et problem.

Selvom der ikke under besøget i anstalten fremkom oplysninger om at kvindelige indsatte ligefrem presses til f.eks. at indgå ægteskab eller indgå i kæresteforhold med mandlige indsatte, går jeg ud fra at Direktoratet for Kriminalforsorgen er enig i at de ubehageligheder som nogle af de kvindelige indsatte beskrev at de oplever i hverdagen, bør begrænses i videst muligt omfang.

Efter min opfattelse er det i den forbindelse problematisk hvis de kvindelige indsatte ikke oplyser personalet om deres oplevelser med de mandlige indsatte af frygt for repressalier fra de mandlige indsatte side.

Jeg anmoder om anstaltens bemærkninger hertil, herunder om det er anstaltens opfattelse at de kvindelige indsatte ved at fortælle personalet om deres (ubehagelige) oplevelser med de mandlige indsatte kan risikere repressalier fra de mandlige indsatte side.

En fuldstændig adskillelse af de mandlige og de kvindelige indsatte i anstalten vil efter det oplyste begrænse de kvindelige indsatte arbejds- og fritidsmuligheder. De kvindelige indsatte der ikke ønsker (for meget) fællesskab med de mandlige indsatte, bør efter min opfattelse have samme adgang til fritidsaktiviteter som de øvrige indsatte i anstalten; det vil sige at de kvindelige indsatte der ønsker at afsone uden fællesskab med de mandlige indsatte, bør have faste tidspunkter for de enkelte fritidsaktiviteter, og således at de kvindelige indsatte ikke som udgangspunkt skal melde fra og til den enkelte fritidsaktivitet, jf. nærmere nedenfor vedrørende separat gårdtur og særskilt kondi.

For så vidt angår de kvindelige indsatte mulighed for at forberede sig til mødet angående den årlige evaluering af kvindeafdelingen går jeg ud fra at ledelsen vil gøre personalet i kvindeafdelingen opmærksom på vigtigheden af at de indsatte i afdelingen i god tid inden disse møder bliver orienteret om afholdelse heraf. Jeg foretager på den baggrund ikke videre vedrørende dette spørgsmål.

4. Særskilt gårdtur

De indsatte i kvindeafdelingen kan enten deltage i gårdtur sammen med de mandlige indsatte eller benytte muligheden for separat gårdtur på det ovenfor beskrevne areal.

Af husordenen for afdelingerne R og S fremgår følgende om gårdtur:

”Samme indsatte som ikke ønsker fællesskab med de mandlige indsatte, skal tilbydes separat gårdtur 1 time alle hverdage om eftermiddagen, samt ½ time lørdag/søndag, helligdage om formiddagen, og 1 time lørdag/søndag om eftermiddagen. Tidspunktet for gårdturene fastsættes af personalet i afdeling R-S.”

Direktoratet skrev i brevet af 29. september 2004 følgende vedrørende separat gårdtur:

”Efter henvendelsen fra jer har anstalten besluttet at ændre praksis. I kan fremover vælge at afvikle gårdturen på et separat område, hvor de mandlige indsatte ikke har adgang, eller sammen med mændene. Dermed bliver det tillige muligt for jer at deltage i de almindelige fælles aktiviteter, herunder kirkegang.”

Under besøget i anstalten blev det oplyst at de kvindelige indsatte om morgenen skal beslutte og give meddelelse om hvorvidt de ønsker at anvende muligheden for separat gårdtur.

Jeg har efter besøget i anstalten modtaget en henvendelse fra en af de kvindelige indsatte i anstalten vedrørende blandt andet separat gårdtur. Vedlagt henvendelsen var et opslag fra anstalten angående separat gårdtur. Det fremgår af opslaget at det er personalet der fastsætter tidspunktet for gårdturen fra dag til dag, som tjenesten tillader det, dog uden for de indsatte arbejdstid.

I forlængelse af det anførte ovenfor under pkt. 3 vedrørende adgangen til fritidsaktiviteter anmoder jeg anstalten om at overveje at fastsætte et fast tidspunkt for afvikling af den separate gårdtur og således at dette tidspunkt ikke kolliderer med øvrige aktiviteter, og at det ikke forudsætter en tilmelding at afvikle gårdtur i dette tidsrum.

Jeg beder om underretning om resultatet af anstaltens overvejelser.

Jeg er i den forbindelse opmærksom på at der eventuelt kan forekomme tidspunkter hvor ingen af de kvindelige indsatte ønsker at benytte sig af muligheden for separat gårdtur. Såfremt der således for en periode ikke har været tilslutning til deltagelse i separat gårdtur, har jeg ingen bemærkninger til at en fast ordning – indtil der på ny fremsættes ønske herom – sættes i bero.

5. Særskilt kondi

I henvendelsen af 30. august 2004 omtaler de kvindelige indsatte i afdeling S blandt andet spørgsmålet om særskilt kondi.

Direktoratet har i brevet af 29. september 2004 anført følgende herom:

”Anstalten har oplyst, at I ved henvendelse til skolen kan få reserveret gymnastiksalen og kondirummet i 1½ time om ugen. Dette tilbud har tidligere været fremsat uden den store interesse fra jeres side. Da der samtidig er stor efterspørgsel fra de mandlige indsatte for at benytte idrætsfaciliteterne, har anstalten

tildelt de mandlige indsatte mere tid til idræt. Det er dog stadig muligt for jer at benytte jer af tilbuddet om halvanden times kønsopdelt træning om ugen.”

Under min samtale med de kvindelige indsatte fra afdeling S gav kvinderne udtryk for tilfredshed med tilbuddet om at kunne benytte kondirummet 1½ time om ugen. Som en forklaring på at der ikke altid har været stor interesse fra de kvindelige indsatte side for at benytte kondirummet, oplyste kvinderne at interessen afhang af tidspunktet for hvornår kondirummet kan benyttes.

Jeg beder anstalten om – i tilslutning til det anførte ovenfor under pkt. 3 og 4 – at overveje at fastsætte et bestemt tidspunkt for særskilt kondi; et tidspunkt der ikke kolliderer med de øvrige fritidsfaciliteter, og hvor de kvindelige indsatte ikke selv skal tage initiativ til at reservere gymnastiksalen og kondirummet. Jeg beder anstalten om at underrette mig om resultatet af overvejelserne.

6. En personalefri afdeling til de kvindelige indsatte og en afdeling til kæreste- og ægtepar

I henvendelsen af 30. august 2004 fremsatte de kvindelige indsatte i afdeling S et ønske om oprettelse af en personalefri afdeling. Under besøget i anstalten blev dette ønske gentaget over for mig.

Direktoratet har i brevet af 29. september 2004 anført følgende herom:

”Det har tidligere været diskuteret, om det er muligt at oprette en personalefri afdeling til jer, svarende til de mandlige indsatte barak.

Som det fremgår af udtalelsen fra Anstalten ved Herstedvester, mener man ikke fra anstaltens side, at det vil være muligt at give jer beskyttelse mod overgreb fra mandlige indsatte, hvis I får tilladelse til at afsone i en personalefri afdeling. Det er direktoratet enig i.

Spørgsmålet har tidligere blandt andet været drøftet i forbindelse med den årlige indberetning fra anstalten til direktoratet vedrørende forholdene på afdeling R-S. Af indberetningen fremgår det, at jeres talsmænd er enige med anstalten i, at det er en forudsætning for, at der kan være kvindelige indsatte på anstalten, at de kan beskyttes ordentligt af personalet (se anstaltens notat vedrørende møde den 22. marts 2004 om evaluering af kvindefdelingene R-S).

På denne baggrund kan direktoratet ikke tillade, at der oprettes en personalefri afdeling til jer på Anstalten ved Herstedvester.”

Enkelte af de kvindelige indsatte oplyste under besøget at de ikke støtter det forslag der er fremsat af de kvindelige indsatte i afdeling S, om at få en personalefri afdeling i anstalten til de kvindelige indsatte. De oplyste i den forbindelse at de i stedet ønsker at der oprettes en fællesskabsafdeling til kæreste- og ægtepar.

Ledelsen oplyste hertil at ledelsen ikke er indstillet på at oprette en fællesskabsafdeling for kæreste- og ægtepar i anstalten.

Som jeg tilkendegav over for de kvindelige indsatte under besøget, kan jeg heller ikke støtte et forslag om en personalefri afdeling eller en afdeling for kæreste- og ægtepar i anstalten.

Jeg er enig i det som direktoratet og anstalten har anført, og henviser i øvrigt til mine bemærkninger ovenfor under pkt. 3. Jeg foretager herefter ikke videre vedrørende de fremsatte ønsker.

7. Kapacitet

Kvindefdelingen er normeret til 14 indsatte. På tidspunktet for besøget var der dog kun otte indsatte på afdelingen hvoraf fem var placeret i afdeling S og tre i afdeling R. Endvidere var en kvinde frivilligt anbragt i enrum i en anden afdeling.

Jeg bad ledelsen om at oplyse hvorfor der var så få indsatte i afdelingen også når belægningssituationen i kriminalforsorgens anstalter blev taget i betragtning. Ledelsen oplyste at anstalten sjældent afviser indsatte som henvises til kvindefdelingen, men at anstalten ikke modtager mange henvendelser om kvindelige indsatte som ønskes henvist til anstalten. Kvindelige dømt er generelt ikke interesseret i at

blive placeret i anstalten. Det blev endvidere oplyst at det for at kunne adskille de indsatte når ”de ligger i konflikt”, er nødvendigt at opretholde to afsnit på afdelingen selv om afsnittene ikke kan fyldes.

Jeg har noteret mig det oplyste og foretager ikke videre vedrørende spørgsmålet om kapacitet.

8. Toiletbesøg om natten

De kvindelige indsatte oplyste at det ikke er velset blandt personalet at skulle låses ud om natten med henblik på blandt andet toiletbesøg. En af kvinderne har også oplevet at være blevet glemt på toilettet i en halv time før døren blev låst op igen.

Jeg tilkendegav under samtalerne med kvinderne at jeg er af den opfattelse at det er vigtigt at de indsatte ikke oplever det som et problem f.eks. at skulle på toilettet om natten. Denne opfattelse tilkendegav jeg ligeledes over for ledelsen som erklærede sig enig heri.

Jeg går nu ud fra at ledelsen har gjort personalet opmærksom på at de kvindelige indsatte ikke skal opleve det som et problem at skulle på toilettet om natten eller lignende. Jeg foretager på den baggrund ikke mere i den anledning.

9. Tidligere morgenvækning

De indsatte i afdelingen vækkes kl. 7.00. Arbejdstiden er fra kl. 7.30 til kl. 15.00 (om fredagen dog til kl. 14.30). Mellem kl. 12.00 og 12.45 er der frokostpause.

Kvinderne i afdeling S hvor der på tidspunktet for besøget som nævnt ovenfor var indsat fem kvinder, oplyste at de fra kl. 7.00 til kl. 7.30 skal nå at spise morgenmad, gå i bad og på toilettet mv. De fremsatte derfor ønske om tidligere morgenvækning – f.eks. kl. 6.30.

Som også nævnt under punkt 1.2. er der to toiletter i hver afdeling hvoraf det ene toilet (i hver afdeling) anvendes af personalet.

Ledelsen oplyste at der ikke før kl. 7.00 er fuld bemanning i anstalten, hvorfor det ikke er muligt at rykke tidspunktet for morgenvækning af de indsatte til kl. 6.30.

Efter min opfattelse er den tid som de kvindelige indsatte (specielt i afdeling S) har til at stå op, spise morgenmad, gå i bad mv., ikke tilstrækkelig. Dette gælder også selvom afdelingen på tidspunktet for besøget ikke kapacitetsmæssigt var fuldt udnyttet. Jeg anmoder anstalten om at undersøge mulighederne for at udvide tidsrummet om morgenen for de kvindelige indsatte (fra morgenvækning til arbejdstidens begyndelse). Jeg beder anstalten om at underrette mig herom.

Jeg beder i den forbindelse desuden anstalten om at overveje muligheden for at det ene personaletoilet – på den afdeling hvor der er flest kvindelige indsatte – kan anvendes af de indsatte. Jeg beder om underretning herom.

10. Opbevaring af tøj

De kvindelige indsatte i afdeling S fremsatte et ønske om at få et ekstra skab hver i depotet til opbevaring af overtøj og arbejdstøj. De oplyste at de tidligere er blevet lovet ekstra skabe, men at der ikke efterfølgende er sket videre vedrørende dette.

Under den afsluttende samtale med ledelsen viderebragte jeg ønsket om ekstra skabe i afdeling S til de kvindelige indsatte til opbevaring af overtøj.

Jeg anmoder anstalten om at oplyse hvad der videre er sket i den anledning.

11. Kulturudgange

De kvindelige indsatte oplyste at de ikke kommer på kulturudgange. Det blev i den forbindelse oplyst at anstalten over for de kvindelige indsatte har begrundet dette med at der ikke har været råd til udgange, og at der ikke har været personale til rådighed til gennemførelse heraf.

På forespørgsel herom oplyste ledelsen at ledelsen er indstillet på at lægge op til at der planlægges kulturudgange for de kvindelige indsatte i anstalten.

Såfremt ledelsen ikke allerede har taget initiativ til at der planlægges kulturudgange, går jeg fra at ledelsen inden for rimelig tid vil tage et sådant initiativ. Jeg beder om at blive underrettet herom.

12. Personalet

Nogle af de kvindelige indsatte anførte at enkelte ansatte efter deres opfattelse blandt andet bruger meget tid på at spille spil på computeren, sende sms'er og se fjernsyn.

Ledelsen oplyste hertil at personalet ikke må se fjernsyn i afdelingerne hvilket tidligere har været drøftet på inspektørmøderne. Ledelsen oplyste desuden at der ikke er et forbud mod at personalet har mobiltelefoner. Ledelsen anførte at ledelsen over for personalet vil indskærpe at de opgaver der skal løses, ikke bør afvente eventuelle forhold der ikke er arbejdsrelaterede.

Idet jeg går ud fra at ledelsen har gjort personalet i afdelingen opmærksom på ovenstående, foretager jeg ikke videre vedrørende dette.

Kvinderne i afdeling S anførte endvidere at enkelte ansatte ikke respekterer at kvinderne ikke ønsker tobaksrøg på deres celler, og at de ansatte ikke altid banker på døren til cellen inden denne åbnes.

Ledelsen oplyste hertil at ledelsen vil gøre personalet opmærksom på at personale som led i almindelig hensynsfuldhed bør markere at døren åbnes, og at personalet bør respektere ønsker om røgfrie celler.

Under henvisning hertil foretager jeg ikke videre i den anledning.

13. Købmanden

De kvindelige indsatte klagede over at købmanden i anstalten er for dyr, og at det derfor er svært at få pengene til at slå til.

Ledelsen oplyste at de indsatte i anstalten kan købe varer hos en privat købmand der kommer i anstalten to gange om ugen. Ledelsen oplyste desuden at ledelsen jævnligt modtager klager fra indsatte over priserne, datomærkningen mv., hvorfor priserne, datomærkningen mv. hos købmanden bliver kontrolleret af anstalten.

I forbindelse med en konkret sag har jeg fra anstalten modtaget en kopi af et brev af 28. oktober 2004 til en indsat i anstalten. Af brevet fremgår følgende vedrørende datomærkning, priser og prøveköb:

”Med hensyn til datomærkning er det vel sådan – også ude i samfundet – at den enkelte kunde har et medansvar for at holde øje med datomærkningen. Det har vi imidlertid også og købmanden – det må vi indrømme. Vi vil således i begyndelsen af november måned dette år og derefter – som vi er forpligtet til – 2 gange om året kontrollere priser og datomærkningen. Jeg må erkende, at vi af mange forskellige grunde ikke har levet op til disse krav.

...

Prøvekøb er som tidligere indrømmet et – desværre – meget forsømt område, men til orientering kan jeg oplyse, at der vil blive foretaget et sådant prøveköb inden for de første 14 dage af november måned dette år. Herefter kan vi tage stilling til, om der er hold i jeres opfattelse om, at købmanden varer er alt for dyre.”

Under henvisning til at ledelsen (nu) er opmærksom på at kontrollere blandt andet købmandens priser og datomærkning, foretager jeg mig herefter ikke videre i den anledning (i denne sag)

Jeg kan oplyse at ombudsmanden den 2. og 3. februar 2005 foretager inspektion af Anstalten ved Herstedvester (dog blandt andet ikke kvindeafdelingen). Der vil efterfølgende blive udarbejdet en rapport om inspektionen, og det forventes at spørgsmålet om købmandsordningen vil blive behandlet i den forbindelse.

14. Talsmandsordningen

Ledelsen oplyste at der er på hver afdeling er udpeget en talsmand, og at talsmændene kan mødes en gang om ugen. Talsmændene i kvindeafdelingen deltager i de møder der holdes for alle talsmændene

i anstalten. Derudover er der mulighed for at afholde afdelingsmøder. Ledelsen oplyste at anstalten ikke opfordrer til at der afholdes sådanne afdelingsmøder. (Jeg går ud fra at de af ledelsen omtalte afdelingsmøder i husordenen er benævnt beboermøder).

Om beboermøder fremgår følgende af husordenen for afdelingerne R og S:

”Beboermøder kan afholdes efter behov.

Skriftlig dagsorden om emner der ønskes drøftet afleveres til afdelingspersonalet. Beboermøde vil herefter blive afholdt senest 14 dage efter den modtagne dagsorden.

Der vil tilgå afdelingen opslag om mødets afholdelse senest 1 døgn før tidspunktet”

Under den afsluttende samtale med ledelsen tilkendegav jeg at der under henvisning til karakteren af de ønsker der blev rejst fra de kvindelige indsatte side under mine samtaler med dem, efter min opfattelse er et behov for at de kvindelige indsatte i deres eget forum får mulighed for at drøfte/fremsætte deres ønsker. Ledelsen henviste i den forbindelse til afdelingsmøderne/beboermøderne hvor de kvindelige indsatte på eget initiativ kan rejse forskellige spørgsmål og ønsker. Hertil tilkendegav jeg at anstalten efter min opfattelse på anstaltens initiativ bør opfordre de kvindelige indsatte til at holde beboermøder med henblik på afklaring af de spørgsmål/problemer og ønsker som måtte opstå i hverdagen.

Jeg anmoder anstalten om at overveje at indføre en mere fast procedure med et eventuelt fast tidspunkt for (beboer)møder mellem personalet i kvindeafdelingen og de kvindelige indsatte. Jeg henviser herved til at de kvindelige indsatte på sådanne møder får lejlighed til løbende at drøfte/fremsætte de ønsker der måtte opstå i hverdagen i afdelingen. Jeg beder om underretning om anstaltens overvejelser.

15. Telefonordningen

De kvindelige indsatte klagede over at telefonordningen er dyr.

Under den afsluttende samtale bekræftede ledelsen over for mig at der er tale om en dyr telefonordning, men oplyste samtidig at ledelsen ikke har mulighed for at ændre på dette forhold.

Da telefonordningen i anstalten ikke alene vedrører de kvindelige indsatte, foretager jeg ikke videre vedrørende dette i denne sag. Jeg henviser til at emnet forventes at indgå i min sag vedrørende inspektion af anstalten den 2. og 3. februar 2005.

16. Udelukkelse fra fællesskab

En af de kvindelige indsatte rejste spørgsmålet om anstaltens anvendelse af udelukkelse fra fællesskab. Den samme indsatte oplyste desuden at anstalten har et meget højt bødeniveau.

Om anstaltens anvendelse af disciplinærstraffe oplyste ledelsen blandt andet at anstalten ikke anvender strafcelle som disciplinærstraf. Om udelukkelse fra fællesskab oplyste ledelsen at anstalten (blandt andet) anvender udelukkelse fra fællesskab som en forebyggende foranstaltning. Spørgsmålet om fortsat udelukkelse fra fællesskab tages op ugentligt.

Da udelukkelse fra fællesskab og anstaltens anvendelse af disciplinærstraffe (at anstalten ikke anvender strafcelle og det høje bødeniveau) vedrører alle indsatte i anstalten, foretager jeg ikke mere vedrørende disse emner i denne sag. Jeg henviser til at emnerne forventes at indgå i sagen vedrørende inspektion af anstalten den 2. og 3. februar 2005.

17. Opfølgning

Jeg beder anstalten om at sende mig de oplysninger mv. som jeg har bedt om, gennem Direktoratet for Kriminalforsorgen som jeg ligeledes beder om en udtalelse.

18. Underretning

En kopi af dette brev sendes til orientering til Direktoratet for Kriminalforsorgen, Folketingets Retsudvalg og de kvindelige indsatte i Anstalten ved Herstedvester.”

Under en inspektion den 2., 3. og 7. februar 2005 af Anstalten ved Herstedvester foretaget af inspektionschefen og medarbejdere fra inspektionsafdelingen på ombudsmandens vegne blev det oplyst af en kvindelig indsat at det areal der nu blev benyttet til de kvindelige indsattes separate gårdtur, ikke er identisk med det areal som blev benyttet under besøget den 26. oktober og 5. november 2004. Den indsatte oplyste endvidere at de kvindelige indsatte der ønsker separat gårdtur, nu er henvist til et mindre græsareal, og at der på dette areal ikke er opstillet bænke eller andet. Den indsatte fremsatte i den forbindelse et ønske om at der opstilles et læskur.

Under den afsluttende samtale med anstaltens ledelse bekræftede ledelsen oplysningerne fra den indsatte. Ledelsen anførte hertil at den separate gårdtur af ressourcemæssige årsager ikke kan afvikles ved anlægget mv., og såfremt dette skal kunne lade sig gøre, vil det kræve ekstra personale på området.

Den 23. februar 2005 skrev inspektionschefen på ombudsmandens vegne følgende:

”...

Efter min opfattelse er det meget utilfredsstillende at de kvindelige indsatte som ønsker separat gårdtur, alene har mulighed for at opholde sig på et lille areal uden bænke eller andet.

Jeg skal derfor henstille til anstalten at ændre på disse forhold. Jeg anmoder herunder anstalten om at tage stilling til ønsket om opstilling af et læskur på arealet for den separate gårdtur.

Jeg beder anstalten om at underrette mig om hvad anstalten videre foretager sig i anledning af min henstilling. Anstaltens svar bedes sendt gennem Direktoratet for Kriminalforsorgen med henblik på direktoratets eventuelle bemærkninger hertil.

Jeg beder anstalten gøre dette brev tilgængeligt for de kvindelig ansatte.

En kopi af dette brev sendes til orientering til Direktoratet for Kriminalforsorgen og Folketingets Retsudvalg.”

I et opfølgningsbrev af 15. august 2005 til Direktoratet for Kriminalforsorgen og Anstalten ved Herstedvester udtalte inspektionschefen på ombudsmandens vegne:

”Den 26. oktober og 5. november 2004 besøgte jeg Kvindeafdelingen i Anstalten ved Herstedvester, og den 28. januar 2005 skrev jeg til anstalten om besøget. I brevet anmodede jeg om en række oplysninger og stillede spørgsmål mv. Jeg bad om at anstaltens udtalelse i anledning af mit brev blev tilbagesendt gennem Direktoratet for Kriminalforsorgen som jeg også anmodede om at udtale sig.

Jeg modtog herefter udtalelser af 23. marts 2005 og 29. juni 2005 fra henholdsvis Anstalten ved Herstedvester og Direktoratet for Kriminalforsorgen.

Jeg skal herefter meddele følgende:

Ad pkt. 1.1. Cellerne

Jeg anmodede om at modtage et eksemplar af vedligeholdelsesplanen.

Jeg har modtaget vedligeholdelsesplanen for Anstalten ved Herstedvester for perioden 2003-2008.

Specielt om Kvindeafdelingen fremgår følgende:

2005

- maling af køkken i afdeling S: 2000,- kroner
- maling af celler i afdeling R og S: 30.000,- kroner
- nyt køkken i afdeling R: 20.000,- kroner
- nyt celleinventar i bl.a. afdeling R: (170.000,- kroner).

2006

- nyt celleinventar i bl.a. afdeling R: (150.000,- kroner).

Jeg bad oplyst om muligheden for at celler i Kvindeafdelingen som for en periode er tomme, og som trænger til vedligeholdelse, kan blive malet mv.

Anstalten har oplyst at anstalten er indforstået med at male tomme celler der trænger til istandsættelse. Det er i øvrigt planen at male alle celler på Kvindeafdelingen i 2005.

Idet jeg går ud fra at planen om at male alle cellerne i 2005 bliver gennemført, tager jeg dette til efterretning.

Jeg udtalte i brevet af 28. januar 2005 at der nogle steder i fællesarealerne trængte til grundigere rengøring eller opfriskning med maling. Det gjaldt især afdeling R hvor en generel oprydning var tiltrængt. Jeg anførte endvidere at køkkenet i afdeling R trængte til renovering.

Anstalten har oplyst at anstalten ikke mener at fællesarealerne trænger til istandsættelse. Farverne på fællesarealerne er valgt af de (daværende) indsatte.

Direktoratet for Kriminalforsorgen har i udtalelsen af 29. juni 2005 anført følgende:

"Anstalten har telefonisk tilføjet, at personalet er opmærksom på, at der skal være ryddeligt på gangene, og at personalet griber ind, hvis der er behov herfor. På den anden side påpeger anstalten, at det er det mest urolige klientel blandt kvinderne, der har ophold på afdeling R. Anstalten ønsker derfor ikke at lave rammerne for snævre.

Direktoratet har meddelt anstalten, at man går ud fra, at anstalten ved udrulning af vedligeholdelsesplanerne til 2008 og 2009 vil være opmærksomme på behovet for en istandsættelse af fællesarealerne og har bedt om at modtage anstaltens vedligeholdelsesplaner for disse år".

Jeg tager det oplyste til efterretning og har noteret mig at der i 2005 etableres nyt køkken på afdeling R.

Ad pkt. 1.2. Fællesområder

Jeg anmodede anstalten om at overveje at tage initiativ til at drøfte spørgsmålet om anvendelse af opholdsrummene med de indsatte, herunder de indsattes eventuelle ønsker om forbedring af opholdsrummene.

Anstalten har oplyst at der har været afholdt møder med alle de indsatte på afdelingerne R og S med opfordring til at fremkomme med ønsker til forbedringer inden for de økonomiske rammer som er til rådighed. Der fremstilles nye gardiner til opholdsstuen i afdeling R.

Direktoratet har henholdt sig til det som anstalten har oplyst.

Jeg har noteret mig det oplyste.

Under rundgangen ved og i afdelingen konstaterede jeg at der flere steder hang (iøjnefaldende) opslag med oplysning om hvor skjolde og hjelme blev opbevaret på Kvindeafdelingen.

Under den afsluttende samtale med ledelsen påpegede jeg at opslagene - medmindre de tjente et helt nødvendigt behov - burde fjernes, idet de efter min opfattelse virkede provokerende.

Anstalten har oplyst at opslagene er fjernet og erstattet med opslag der anvender udtrykket "indsatsudstyr".

Direktoratet for Kriminalforsorgen har henholdt sig hertil og har bemærket at det er nødvendigt at det over for personalet er markeret hvor og i hvilke lokaler skjolde og hjelme mv. befinder sig.

Jeg har noteret mig det oplyste.

Ad pkt. 3. Forholdet mellem de kvindelige og mandlige indsatte

I brevet af 28. januar 2005 beskrev jeg den brevveksling som der siden 1996 havde været mellem Direktoratet for Kriminalforsorgen og Folketingets Ombudsmand om forholdet mellem de kvindelige indsatte og de mandlige indsatte. Jeg henviste også til et brev af 30. august 2004 som jeg havde modtaget fra de kvindelige indsatte.

I brevet af 28. januar 2005 anførte jeg herefter følgende:

"Det billede der tegner sig på baggrund af de oplysninger der fremkom under mine samtaler med de kvindelige indsatte i anstalten om forholdet til de mandlige indsatte, svarer ikke helt til det billede der afspejler sig i den seneste indberetning som embedet har modtaget fra anstalten via direktoratet, jf. ovenfor.

Under mine samtaler med flere af de kvindelige indsatte i anstalten fremkom der således oplysninger om at de kvindelige indsatte har vanskeligt ved at være i fred for de mandlige indsatte, og at de kvindelige indsatte ofte bliver tiltalt eller antastet på en upassende måde af de mandlige indsatte - blandt andet i form af sjofle bemærkninger under gårdtur og under gudstjenester. Selv for de kvinder som har en kæreste eller ægtefælle i anstalten (eller udenfor), er det i nogle tilfælde ikke muligt at være i fred. Det blev ligeledes oplyst at flere af de kvindelige indsatte ikke oplyser personalet om eventuelle antastelser - blandt andet af frygt for repressalier fra de mandlige indsatte. De kvindelige indsatte i afdeling S anførte at de hele tiden skal være på vagt i forhold til de mandlige indsatte.

Om den årlige indberetning fra anstalten til direktoratet oplyste de kvindelige indsatte i afdeling S endvidere at de ikke følte at de var blevet inddraget ved udarbejdelsen af denne idet afdelingsgangmanden ikke var blevet varslet om mødet den 22. marts 2004 vedrørende evaluering af Kvindeafdelingen i anstalten. De kvindelige indsatte i afdelingen havde således ikke mulighed for forinden mødet at forberede sig og drøfte situationen indbyrdes. Det blev tilføjet at kvinderne ikke mener at indberetningerne er dækkende for de reelle forhold.

Enkelte af de kvindelige indsatte gav udtryk for at de ikke anser det for et problem at afsone sammen med mandlige indsatte.

Ledelsen gentog under besøget anstaltens overordnede opfattelse om at det principielt er problematisk at kvindelige indsatte afsoner i samme anstalt som nogle af landets mest belastede sexkriminelle.

For så vidt angår en fuldstændig fysisk adskillelse af de mandlige og kvindelige indsatte i anstalten anførte ledelsen at en sådan blandt andet vil begrænse de kvindelige indsatte arbejds- og fritidsmuligheder hvilket ikke er ønskeligt.

Ledelsen anførte desuden at det ikke alene er de kvindelige indsatte der i et eller andet omfang er påvirket af konstruktionen - det gælder også de mandlige indsatte. Det er således blandt andet (fortsat) et problem for så vidt angår den behandlingsmæssige indsats i forhold til nogle af de mandlige indsatte idet de ikke ønsker at indgå i en behandling med kønsdriftdæmpende medicin.

Vedrørende muligheden for at forberede sig til mødet om evaluering af Kvindeafdelingen oplyste ledelsen at personalet normalt orienterer de indsatte om at der skal afholdes møde. Jeg tilkendegav i den forbindelse at det er vigtigt at de kvindelige indsatte bliver orienteret om mødet i god tid inden det finder sted, og dermed har mulighed for at forberede sig og drøfte situationen indbyrdes med henblik på nærmere afklaring af eventuelle problemstillinger mv. der ønskes fremlagt på mødet.

Jeg bemærker først at jeg er enig med anstaltens ledelse i at det principielt er problematisk at kvindelige indsatte afsoner i samme anstalt som nogle af landets mest belastede sexkriminelle.

Jeg har imidlertid ved de fornyede overvejelser vedrørende spørgsmålet om forholdene for de kvindelige indsatte i anstalten, herunder forholdet mellem de kvindelige og mandlige indsatte, måttet lægge til grund at der ikke (på nuværende tidspunkt) er mulighed for at indrette en separat kvindeafdeling i andre lokaliteter f.eks. i nærheden af anstalten.

Jeg har desuden noteret mig det oplyste om at en fuldstændig adskillelse af de mandlige og de kvindelige indsatte i anstalten vil begrænse de kvindelige indsatte arbejds- og fritidsmuligheder.

Endelig har jeg noteret mig at der blandt de kvindelige indsatte er nogle der ikke oplever det at afsone sammen med de mandlige indsatte som et problem.

Selvom der ikke under besøget i anstalten fremkom oplysninger om at kvindelige indsatte ligefrem presses til f.eks. at indgå ægteskab eller indgå i kæresteforhold med mandlige indsatte, går jeg ud fra at

Direktoratet for Kriminalforsorgen er enig i at de ubehageligheder som nogle af de kvindelige indsatte beskrev at de oplever i hverdagen, bør begrænses i videst muligt omfang.

Efter min opfattelse er det i den forbindelse problematisk hvis de kvindelige indsatte ikke oplyser personalet om deres oplevelser med de mandlige indsatte af frygt for repressalier fra de mandlige indsatte side.

Jeg anmoder om anstaltens bemærkninger hertil, herunder om det er anstaltens opfattelse at de kvindelige indsatte ved at fortælle personalet om deres (ubehagelige) oplevelser med de mandlige indsatte kan risikere repressalier fra de mandlige indsatte side.

En fuldstændig adskillelse af de mandlige og de kvindelige indsatte i anstalten vil efter det oplyste begrænse de kvindelige indsatte arbejds- og fritidsmuligheder. De kvindelige indsatte der ikke ønsker (for meget) fællesskab med de mandlige indsatte, bør efter min opfattelse have samme adgang til fritidsaktiviteter som de øvrige indsatte i anstalten; det vil sige at de kvindelige indsatte der ønsker at afsone uden fællesskab med de mandlige indsatte, bør have faste tidspunkter for de enkelte fritidsaktiviteter, og således at de kvindelige indsatte ikke som udgangspunkt skal melde fra og til den enkelte fritidsaktivitet, jf. nærmere nedenfor vedrørende separat gårdtur og særskilt kondi.

For så vidt angår de kvindelige indsatte mulighed for at forberede sig til mødet angående den årlige evaluering af Kvindeafdelingen går jeg ud fra at ledelsen vil gøre personalet i Kvindeafdelingen opmærksom på vigtigheden af at de indsatte i afdelingen i god tid inden disse møder bliver orienteret om afholdelse heraf. Jeg foretager på den baggrund ikke videre vedrørende dette spørgsmål".

Anstalten har i udtalelsen af 23. marts 2005 anført følgende:

"Alle indsatte er opfordret til at henvende sig til personalet, såfremt de føler sig truet eller chikaneret af medindsatte. Ved nyindsættelser bliver de ved modtagelsesmødet, som typisk afholdes i løbet af den første uge, spurgt om de på nogen måde føler, at det er en belastning at afsone sammen med mandlige indsatte. Det kan naturligvis forekomme at de kvindelige indsatte nærer en sådan modvilje mod det uniformerede personale, at de ikke ønsker verbal kontakt af nogen art. Til trods for professionelle forsøg på at bryde den adfærd, må det nok erkendes, at det ikke altid lykkes. Såfremt personalet selv bliver bekendt med problemer af en sådan karakter, bliver der selvsagt sat ind med forebyggende foranstaltninger.

Såfremt kvindelige indsatte har vanskeligt ved at henvende sig til uniformeret personale, er der gode muligheder for at samtale med terapeuter eller socialrådgiver.

Det er vanskeligt at vurdere, om de kvindelige indsatte risikerer repressalier fra mandlige indsatte side, hvis de fortæller personalet om ubehagelige oplevelser fra mændenes side. Anstalten er opmærksom på problemet, og i de tilfælde man modtager klage over mandlige indsatte, gør anstalten hvad der er muligt for at 'sløre', hvorfra oplysningen kommer".

Direktoratet for Kriminalforsorgen har i udtalelsen af 29. juni 2005 anført følgende:

" ...

Med henblik på en opdateret redegørelse til direktoratet for kvindernes holdning til at afsone med mandlige indsatte afholdt to af anstaltens terapeuter i januar 2005 individuelle samtaler med de indsatte på Kvindeafdelingen. Kvindernes holdning er beskrevet i anstaltens skrivelse til direktoratet af 12. januar 2005. Heraf fremgår det, at *tre kvinder* mener, at det er meget problematisk at afsone i anstalten netop på grund af de mandlige indsatte og ønsker et kvindefængsel. *En kvinde* finder det som udgangspunkt meget vanskeligt at afsone med mandlige indsatte og mener, at der bør være mulighed for at vælge et afsoningssted alene med kvinder. *En kvinde* ønsker et lukket kvindefængsel, men at der skal være mulighed for at afsone med mænd i et åbent fængsel, såfremt der er lige kønsfordeling. *Fire kvinder* ønsker at afsone sammen med mandlige indsatte og betragter det som en fordel, at der er blandet kønsfordeling, *To kvinder* ønskede ikke samtale, og *en kvinde* blev ikke spurgt, da hun var på arresthusferie, men hun har tidligere givet udtryk for at være glad for en blandet kønsfordeling. Anstalten peger på,

at de kvindelige indsatte, der foretrækker fælles afsoning, begrundet det i, at de mandlige indsatte er med til at opbløde de intriger, der opstår kvinderne imellem, og at en fælles afsoning tilnærmelsesvis afspejler virkeligheden uden for murene. Fælles for de kvinder, der finder det problematisk at afsone med mænd, er en oplevelse af at føle sig indskrænket i deres muligheder på grund af overdreven og ubehagelig interesse fra de mandlige indsatte. De mener, at et kvindefængsel ville optimere deres vilkår i en betydelig grad. Anstaltens konklusion er, at der ikke kan konkluderes en generel holdning blandt de kvindelige indsatte til spørgsmålet, om end den peger i retning af, at muligheden for at kunne vælge at afsone i et lukket kvindefængsel ville være ideelt.

Anstalten har oplyst, at de kvinder, som ønsker det, fortsat har mulighed for at afsone helt afskåret fra de mandlige indsatte (også i forbindelse med beskæftigelse og fritid). Kvinderne er gjort bekendt med, at de blot skal henvende sig til personalet for at få iværksat, at det nuværende aktivitetsrum på afdeling S kan inddrages til beskæftigelse/undervisning. Det fremgår således af husordenen for afdelingen, at:

" indsatte kan anmode dagligt møde om at blive beskæftiget uden fællesskab med mandlige indsatte. Denne beskæftigelse vil ske i afdeling S' aktivitetsrum for indsatte fra såvel afdeling R og S. Beskæftigelsen vil være montagearbejde fra anstaltens montageværksted eller skolearbejde for indsatte, der er tilmeldt skolen."

Ingen af de kvindelige indsatte har til dato fremsat ønske om at gennemføre en sådan form for beskæftigelse. Det er anstaltens opfattelse, at dette er udtryk for, at kvinderne næppe er interesserede i denne form for separat afsoning.

Anstalten har endvidere oplyst, at man har forskellige procedurer og arbejdsgange i anstalten, som medvirker til at begrænse problemet med, at de kvindelige indsatte undlader at fortælle om eventuelle ubehageligheder fra de mandlige indsatte af frygt for repressalier

- Alle indsatte bliver udtrykkeligt opfordret til at henvende sig til fængslets personale (herunder også behandlerpersonalet og socialrådgivere), såfremt de føler sig truet eller chikaneret af medindsatte.

- Ved nyindsættelser bliver de indsatte ved modtagelsesmødet, som typisk afholdes i løbet af den første uge, spurgt, om de på nogen måde føler, at det er en belastning at afsone sammen med mandlige indsatte.

- Såvel terapeuter som socialrådgivere er ved deres (individuelle) samtaler med de kvindelige indsatte løbende meget opmærksomme på spørgsmålet om, hvordan den enkelte kvindelige indsatte forhold er til de mandlige indsatte.

- Der arbejdes i anstalten med såkaldte terapeutiske miljøer i psykiatrisk/psykologisk forstand, hvilket indebærer, at omgivelserne bevidst har en behandlende virkning på de psykiske problemer og på det følelsesmæssige kaos, som de indsatte ofte oplever. Således observerer funktionærerne de indsatte i miljøet og præsenterer deres observationer ved dagligt møde, hvor psykiater/psykolog, sygeplejerske, socialrådgiver og afdelingsleder er til stede. Personalet har via dette terapeutiske miljø en tættere kontakt til de indsatte, end hvad der er almindeligt på de øvrige fængsler. Denne tætte kontakt giver personalet bedre mulighed for at opfange eventuelle tegn, som peger i retning af, at den enkelte indsatte måtte have problemer i forhold til medindsatte mv.

- Endvidere har anstalten, jf. også pkt. 14 nedenfor, henvist til, at der fra april 2005 forsøgsvis er etableret gruppebehandling (i form af såkaldte "husmøder") for henholdsvis afdeling R og afdeling S en time hver uge på skift. Gruppebehandlingen ledes af en psykolog, en psykiater og en fængselsfunktionær. Anstalten har oplyst, at disse "husmøder" naturligt (også) kommer ind på afsoningsforholdene i almindelighed og problemer herved - bl.a. i relation til de mandlige indsatte.

- Hertil kommer, at såfremt personalet bliver bekendt med, at en kvindelig indsat har problemer med en mandlig indsat, så bliver der selvsagt grebet ind omgående. Tilsvarende hvis personalet har den mindste mistanke om, at sådanne problemer forekommer, da vil der omgående blive foretaget nærmere

undersøgelser for at afdække, om en kvindelig indsat har været udsat for ubehageligheder, som hun ikke måtte have oplyst personalet om.

Direktoratet er enig med ombudsmanden i, at de ubehageligheder, som nogle af de kvindelige indsatte beskrev, at de oplevede i hverdagen, bør begrænses mest muligt. Direktoratet kan i det hele henholde sig til det af anstalten oplyste og finder navnlig, at muligheden for at kvinderne kan vælge at afsone helt adskilt fra de mandlige indsatte (også mht. beskæftigelse og fritid) garanterer dem en mulighed for helt at undgå ubehageligheder fra mandlige indsatte.

Det tilføjes, at direktoratet er enig med ombudsmanden i, at den optimale løsning ville være en separat kvindeafdeling, fx i form af en tilbygning til ringmuren i Anstalten ved Herstedvester. En sådan afdeling skulle have særskilte værksteds- og fritidsfaciliteter. En sådan løsning vil dog af ressourcemæssige grunde ikke være mulig at gennemføre på nuværende tidspunkt".

Den undersøgelse som Anstalten ved Herstedvester har foretaget ved udspørgen af kvinderne i afdelingen, understreger efter min opfattelse det problematiske i at kvindelige indsatte er henvist til at udstå straf i en anstalt med mandlige indsatte.

Jeg må efter det oplyste lægge til grund at anstaltens personale er meget opmærksom på de problemer der er, og som kan opstå. Men det må samtidig konstateres at dette ikke er tilstrækkeligt til at modvirke sådanne forhold der gør at mere end halvdelen af kvinderne der har afgivet svar, finder det problematisk at afsone sammen med mandlige indsatte (herunder tre der finder det meget problematisk).

Kvinderne kan tilbydes at udstå deres straf fuldstændig afskåret fra de mandlige indsatte. Ingen har imidlertid hidtil - siden ordningen blev indført i 1998 - fremsat ønske om, eller har gennemført, en sådan separat afsoning.

Det er herefter min opfattelse at tilbuddet om separat afsoning vel eksisterer, men at det ikke kan betragtes som et reelt tilbud der giver mulighed for at udstå de ofte langvarige straffe i overensstemmelse med straffuldbyrdelsesloven og de efter loven administrativt fastsatte bestemmelser. Jeg sigter bl.a. til reglerne om fællesskab.

Kvinderne er således reelt henvist til at udstå deres straf sammen med de mandlige indsatte og dermed udsætte sig for de forhold som er beskrevet i sagen.

Direktoratet for Kriminalforsorgen mener at den optimale løsning vil være en separat kvindeafdeling, f.eks. i form af en tilbygning til ringmuren i Anstalten ved Herstedvester med særskilte værksteds- og fritidsfaciliteter.

Efter min opfattelse er etablering af en separat kvindeafdeling med særskilte værksteds- og fritidsfaciliteter ikke blot en optimal løsning, men det forekommer at være en nødvendig løsning i hvert fald på længere sigt.

Jeg forstår at begrundelserne for at primært at pege på, at en tilbygning skal udføres i ringmuren er behovet for at de kvindelige indsatte kan indgå i den behandling der i øvrigt tilbydes de indsatte i Anstalten ved Herstedvester (behandling af psykiatere, psykologer m.fl.). En placering i nærheden af anstalten skulle vel også kunne imødekomme dette behov.

Direktoratet har anført at en løsning med en særskilt fængselsafdeling som beskrevet af ressourcemæssige grunde ikke vil være mulig at gennemføre på nuværende tidspunkt.

Jeg tager dette udsagn som udtryk for at det primært er økonomiske hensyn der står i vejen for en løsning med etablering af en separat fængselsafdeling, og at de nævnte behandlingsmæssige hensyn spiller en mere sekundær rolle.

Navnlig med henvisning til at kvinderne efter det oplyste har væsentlige gener ved at udstå deres straf sammen med de mandlige indsatte på trods af den støtte mv. som kvinderne får af personalet og med henvisning til at tilbuddet om separat udståelse af straffen ikke er og ikke har været et reelt

anvendeligt tilbud, beder jeg Direktoratet for Kriminalforsorgen oplyse om direktoratet har overvejet eller er indstillet på at overveje at søge tilvejebragt midler der muliggør etablering af en egentlig særskilt afdeling i eller ved Anstalten ved Herstedvester. I den forbindelse henviser jeg også til det oplyste under besøget om at der i nogle tilfælde er vanskeligheder med at iværksætte behandlingstiltag over for mandlige indsatte (f.eks. med kønsdriftdæmpende medicin) fordi den pågældende er i kæresteforhold eller gift med en kvindelig indsat. Jeg finder også at burde pege på at der gennem de senere år er etableret mange særskilte afdelinger i kriminalforsorgens institutioner hvor de indsatte udstår deres straf helt adskilt fra de øvrige indsatte inden for den samme institution. Her har man erkendt behovet for en sådan afsoningsform og etableret afdelingerne i rammer der gør det muligt at leve op til straffuldbyrdelsens bestemmelser bl.a. om fællesskab, fritidsfaciliteter, arbejde, undervisning m.v.

Ad pkt. 4. Særskilt gårdtur

I brevet af 28. januar 2005 anførte jeg følgende:

"De indsatte i Kvindeafdelingen kan enten deltage i gårdtur sammen med de mandlige indsatte eller benytte muligheden for separat gårdtur på det ovenfor beskrevne areal.

Af husordenen for afdelingerne R og S fremgår følgende om gårdtur:

Samme indsatte som ikke ønsker fællesskab med de mandlige indsatte, skal tilbydes separat gårdtur *1 time alle hverdage om eftermiddagen, samt ½ time lørdag/søndag, helligdage om formiddagen, og 1 time lørdag/søndag om eftermiddagen.* Tidspunktet for gårdturene fastsættes af personalet i afdeling R-S.

Direktoratet skrev i brevet af 29. september 2004 følgende vedrørende separat gårdtur:

"Efter henvendelsen fra jer har anstalten besluttet at ændre praksis. I kan fremover vælge at afvikle gårdturen på et separat område, hvor de mandlige indsatte ikke har adgang, eller sammen med mændene. Dermed bliver det tillige muligt for jer at deltage i de almindelige fælles aktiviteter, herunder kirkegang."

Under besøget i anstalten blev det oplyst at de kvindelige indsatte om morgenen skal beslutte og give meddelelse om hvorvidt de ønsker at anvende muligheden for separat gårdtur.

Jeg har efter besøget i anstalten modtaget en henvendelse fra en af de kvindelige indsatte i anstalten vedrørende blandt andet separat gårdtur. Vedlagt henvendelsen var et opslag fra anstalten angående separat gårdtur. Det fremgår af opslaget at det er personalet der fastsætter tidspunktet for gårdturen fra dag til dag, som tjenesten tillader det, dog uden for de indsattes arbejdstid.

I forlængelse af det anførte ovenfor under pkt. 3 vedrørende adgangen til fritidsaktiviteter anmoder jeg anstalten om at overveje at fastsætte et fast tidspunkt for afvikling af den separate gårdtur og således at dette tidspunkt ikke kolliderer med øvrige aktiviteter, og at det ikke forudsætter en tilmelding at afvikle gårdtur i dette tidsrum.

Jeg beder om underretning om resultatet af anstaltens overvejelser.

Jeg er i den forbindelse opmærksom på at der eventuelt kan forekomme tidspunkter hvor ingen af de kvindelige indsatte ønsker at benytte sig af muligheden for separat gårdtur. Såfremt der således for en periode ikke har været tilslutning til deltagelse i separat gårdtur, har jeg ingen bemærkninger til at en fast ordning - indtil der på ny fremsættes ønske herom - sættes i bero.

Anstalten har i udtalelsen af 23. marts 2005 anført følgende:

"Der vil blive etableret separat gårdtur for de kvindelige indsatte på faste tidspunkter uden tilmelding. Det vil ikke være muligt at gå på separat gårdtur samtidig med, at man ønsker at deltage i fællesgårdturen med de mandlige indsatte. Afviklingen af den separate gårdtur vil blive lagt således, at det ikke griber ind i de kvindelige indsatte's øvrige fritidsaktiviteter".

Direktoratet for Kriminalforsorgen har i udtalelsen af 29. juni 2005 anført:

"Anstalten har oplyst, at der siden 2. maj 2005 er blevet etableret separat gårdtur for de kvindelige indsatte på faste tidspunkter uden forudgående tilmelding. Det vil ikke være muligt at gå på separat gårdtur, samtidig med at man ønsker at deltage i fællesgårdturen med de mandlige indsatte, idet den separate gårdtur finder sted i samme tidsrum som fællesgårdturen. Den separate gårdtur finder sted på arealet lige syd for kuvertværkstedet og de kvindelige indsatte, som ønsker separat gårdtur, får samme gårdturstid som på fællesgårdturen. Afviklingen af den separate gårdtur ligger således, at det ikke griber ind i de kvindelige indsattes øvrige fritidsaktiviteter.

Direktoratet har ikke bemærkninger hertil".

I brev af 23. februar 2005 skrev jeg således til Anstalten ved Herstedvester:

"Den 28. januar 2005 skrev jeg til anstalten vedrørende mit besøg den 26. oktober og 5. november 2004 i anstaltens kvindeafdeling.

Under mit besøg i anstalten den 5. november 2004 så jeg blandt andet det udendørs areal som efter det oplyste på dette tidspunkt blev benyttet til kvindernes separate gårdtur. På dette areal er der et lille anlæg med blomsterbede, et bassin og bænke.

Under min inspektion af anstalten (undtagen kvinde- og grønlænderafdelingen) den 2., 3. og 7. februar 2005 modtog jeg imidlertid oplysning fra en kvindelig indsat om at det areal der nu benyttes, ikke er identisk med det areal som jeg så under mit besøg i efteråret 2004. Den indsatte oplyste at de kvindelige indsatte der ønsker separat gårdtur nu er henvist til et meget mindre græsareal, og at der på dette areal ikke er opstillet bænke eller andet. Den indsatte fremsatte i den forbindelse et ønske om at der opstilles et læskur.

Under min afsluttende samtale med ledelsen den 7. februar 2005 bekræftede ledelsen oplysningerne fra den indsatte. Ledelsen anførte hertil at den separate gårdtur af ressourcemæssige årsager ikke kan afvikles ved anlægget mv., og såfremt dette skal kunne lade sig gøre, vil det kræve ekstra personale på området.

Efter min opfattelse er det meget utilfredsstillende at de kvindelige indsatte som ønsker separat gårdtur, alene har mulighed for at opholde sig på et lille areal uden bænke eller andet.

Jeg skal derfor henstille til anstalten at ændre på disse forhold. Jeg anmoder herunder anstalten om at tage stilling til ønsket om opstilling af et læskur på arealet for den separate gårdtur.

Jeg beder anstalten om at underrette mig om hvad anstalten videre foretager sig i anledning af min henstilling. Anstaltens svar bedes sendt gennem Direktoratet for Kriminalforsorgen med henblik på direktoratets eventuelle bemærkninger hertil.

..."

Direktoratet for Kriminalforsorgen har i en udtalelse af 22. juni 2005 til mig anført:

"..."

Direktoratet har modtaget to udtalelser fra anstalten af henholdsvis 2. maj 2005 og 2. juni 2005 vedrørende spørgsmålet om separat gårdtur for de kvindelige indsatte. Disse udtalelser vedlægges i kopi.

Det fremgår af udtalelsen af 2. maj 2005, at anstalten i en forsøgsperiode fra den 1. juni 2005 har indført en ordning hvorefter separat kvindegårdtur afholdes i samme tidsrum som fællesgårdturen og at man samtidig hermed har flyttet gårdtursarealet tilbage til arealet lige syd for kuvertværkstedet og altså ca. 100 meter nord for området med blomsterbede, bænke og bassin.

Årsagen hertil er ifølge anstalten, at der ikke er personalemæssige ressourcer til at afse en ekstra funktionær til at overvåge den særskilte gårdtur for kvindelige indsatte, men at murvagterne på henholdsvis øst- og vestmuren, også skal kunne overvåge de kvindelige indsatte på separat gårdtur samtidig med at de overvåger den almindelige gårdtur.

Anstalten har i udtalelse af 2. juni 2005 endvidere oplyst, at den nuværende ordning på arealet syd for kuvertværkstedet - som er iværksat indtil videre - således medfører, at de kvindelige indsatte på separat

gårdtur får samme gårdturstid som på fællesgårdturen - altså væsentlig længere tid end i forsøgsperioden i maj 2005. Samtidig har anstalten oplyst, at den vil være indstillet på, at forskønne arealet lige syd for kuvertværkstedet, fx med blomsterbede samt etablere overdækning.

Det kan supplerende oplyses, at anstalten overfor direktoratet telefonisk har oplyst, at der på arealet for den separate gårdtur forefindes en bæk og at man i løbet af efteråret 2005 vil etablere blomsterbed samt overdækning. Direktoratet kan på den baggrund henholde sig til det af anstalten oplyste."

Idet jeg går ud fra at der i løbet af efteråret 2005 etableres blomsterbede og overdækning tager jeg det oplyste til efterretning.

Ad pkt. 5 Særskilt kondi

Jeg anmodede anstalten om at overveje at fastsætte et bestemt tidspunkt for særskilt kondi for kvinderne - et tidspunkt der ikke kolliderer med øvrige fritidsfaciliteter, og hvor de kvindelige indsatte ikke selv skal tage initiativ til at reservere gymnastiksalen og kondirummet.

Anstalten har oplyst at Kvindeafdelingen er tildelt salen/kondirummet alle onsdage fra klokken 19.20 til klokken 20.50. I ulige uger er der gymnastik med udefra kommende lærer, og i de lige uger kan de indsatte bruge lokalerne efter behov.

Direktoratet for Kriminalforsorgen har i udtalelsen af 29. juni 2005 anført at direktoratet ikke har bemærkninger hertil.

Jeg har noteret mig det anførte.

Ad pkt. 9. Tidligere morgenvækning

Jeg henviste til at de indsatte vækkes klokken 7.00, og at de skal være mødt på arbejde klokken 7.30.

På afdeling S hvor der på tidspunktet for besøget var fem indsatte kvinder, skal disse fem kvinder i den lille halve time nå at gå i bad og på toilettet og tilberede og spise morgenmad. Der stilles kun et bad og et toilet til rådighed. Det andet toilet på afdelingen må alene anvendes af personalet. Det samme gælder på afdeling R.

I brevet af 28. januar 2005 anførte jeg:

"Efter min opfattelse er den tid som de kvindelige indsatte (specielt i afdeling S) har til at stå op, spise morgenmad, gå i bad mv., ikke tilstrækkelig. Dette gælder også selvom afdelingen på tidspunktet for besøget ikke kapacitetsmæssigt var fuldt udnyttet. Jeg anmoder anstalten om at undersøge mulighederne for at udvide tidsrummet om morgenen for de kvindelige indsatte (fra morgenvækning til arbejdstidens begyndelse). Jeg beder anstalten om at underrette mig herom. Jeg beder i den forbindelse desuden anstalten om at overveje muligheden for at det ene personaletoilet - på den afdeling hvor der er flest kvindelige indsatte - kan anvendes af de indsatte. Jeg beder om underretning herom."

Anstalten har anført følgende:

"På arbejdsdage foretages opmønstring kl. 07.00. Først på dette tidspunkt er opsynets daghold fuldtalligt og såfremt opmønstringstidspunktet skulle ændres til fx kl. 06.30 vil det betyde, at flere fængselsfunktionærer skal møde tidligere og med andre ord vil det koste betydelige personalemæssige ressourcer.

Eventuelt senere fremmøde på arbejdspladsen er efter anstaltens skøn den eneste mulighed for at forlænge perioden fra opmønstring til arbejdstids begyndelse.

Ordnningen med opmønstring på arbejdsdage kl. 07.00 og arbejdstids begyndelse kl. 07.30 er en generel ordning for hele anstalten. Det er formentlig et generelt ønske fra mange indsatte side at kunne møde senere på arbejdspladsen, men den nugældende ordning giver ikke væsentlige problemer i dagligdagen. De indsatte mødetid har sammenhæng med værkstrenes mødetid og den er for år tilbage fastlagt ved forhandlinger mellem anstaltens ledelse og de faglige organisationer.

Anstalten finder ikke, at de kvindelige indsatte er specielt dårligt stillede i betragtning af, at kvindeafdelingerne er mindre end anstaltens mandlige afdelinger, ligesom der stort set aldrig er fyldt på kvindeafdelingerne.

Anstalten har heller ikke fundet grundlag for at inddrage det ene personalet toilet til de indsattes brug". Direktoratet for Kriminalforsorgen har henholdt sig hertil.

Det der er anført om arbejdstider og overenskomster, har jeg noteret mig.

På Kvindeafdelingen er der i alt 4 toiletter. Adgangen for personalet til den ene afdeling frem for den anden er ganske ukompliceret.

Anstalten og direktoratet har ikke begrundet nærmere hvorfor et toilet ikke kan tilbydes de kvindelige indsatte i afdeling S. Anstalten har dog henvist til at forholdene på dette punkt for kvinderne er bedre end forholdene for mændene i anstalten.

Jeg vil ikke her gå nærmere ind på spørgsmålet om toiletforhold for mænd og kvinder i kriminalforsorgens institutioner udover at bemærke at jeg finder at der ikke uden videre kan sammenlignes på den anførte måde.

Jeg er ikke bekendt med om modstanden mod at tildele de indsatte i afdeling S et yderligere toilet, skyldes et ønske/eller et krav om at de ansatte skal have et toilet for såvel kvinder som for mænd. Jeg går i øvrigt ud fra at det er udelukket at indsatte og ansatte kan deles om toiletter.

Hvis anstalten og Direktoratet for Kriminalforsorgen vil opretholde modstanden mod mit forslag, beder jeg anstalten og direktoratet om nærmere at begrunde dette standpunkt.

Ad pkt. 10. Opbevaring af tøj

Jeg bad oplyst hvad der videre var sket i anledning af de kvindelige indsattes ønske om at få et ekstra skab til opbevaring af overtøj og arbejdstøj i afdeling S.

Anstalten har oplyst at kvinderne der ikke kan få plads til deres tøj i cellen, kan få det henlagt på depot. Her kan de få byttet tøj i depotets åbningstid. Afdelingen mener ikke at der er et reelt behov for bedre opbevaringsplads til tøj i cellen eller på afdelingen.

Direktoratet for Kriminalforsorgen har henholdt sig hertil.

Jeg har ikke kendskab til depotets åbningstider eller til hvordan henvendelse til depotet praktiseres.

Jeg forstod på kvinderne at der var tale om et behov for daglig opbevaring af overtøj og arbejdstøj - et behov der efter det oplyste ikke kan tilgodeses med henvisning til depotopbevaring.

Jeg forstår det som anstalten har anført at anstalten vil være åben for muligheden for tildeling af ekstra skabsplads hvis der kan påvises et reelt behov for det.

Med den bemærkning foretager jeg ikke videre vedrørende dette spørgsmål.

Ad pkt. 11. Kulturudgange

Jeg anførte i brevet af 28. januar 2005 at jeg gik ud fra at der inden for en rimelig tid ville blive taget initiativ til planlægning af kulturudgange for kvinderne.

Anstalten har oplyst at der på afdelingen er taget skridt til at der i foråret 2005 gennemføres en kulturudgang. Afdelingen forsøger også at arrangere et tog med skibet "Losen" i sommeren 2005.

Direktoratet for Kriminalforsorgen har i udtalelsen af 29. juni 2005 bemærket at direktoratet går ud fra at de nævnte kulturudgange faktisk gennemføres, og at der senere tages initiativ til flere kulturudgange. Direktoratet har herefter taget anstaltens oplysninger til efterretning.

Jeg har noteret mig det anførte.

Ad pkt. 14. Talsmandsordningen

Jeg anmodede anstalten om at overveje at indføre en mere fast procedure med et eventuelt fast tidspunkt for (beboer)møder mellem personalet i Kvindeafdelingen og kvinderne.

Anstalten har oplyst at der er taget skridt til at afholde beboermøder hver måned med kvinderne, og at der fra april 2005 forsøgsvis etableres gruppebehandling ("husmøder") for henholdsvis afdeling R og for afdeling S en time hver 14. dag. Gruppebehandlingen ledes af psykolog, psykiater og en fængselsbetjent. Det er frivilligt for de indsatte at deltage. Der ydes arbejdspenge for deltagelsen.

Direktoratet for Kriminalforsorgen har taget det oplyste til efterretning.

Jeg tager det oplyste til efterretning.

Kopi af dette brev sendes til de kvindelige indsatte i Anstalten ved Herstedvester og til Folketingets Retsudvalg".

NOTER: (*) FOB 1996, s. 363, FOB 1998, s. 694, FOB 1999, s. 641, FOB 2001, s. 743